

UDK: 321.7:323.111](563.3)

Pregledni rad

20. X. 2021.

GORDANA ILIČIĆ*

UTJECAJ VEĆINSKOGA SEGMENTA NA PROPAST KONSOCIJACIJSKOGA ARANŽMANA, SLUČAJ CIPRA

SAŽETAK

U radu se upućuje na doprinos literaturi o komparativnoj demokraciji Arenda Lijpharta s podjelom na većinske i konsenzusne demokracije. Posebna pozornost posvećena je njegovoj teoriji konsocijalizma čiji aranžmani omogućuju ublažavanje sukoba u duboko podijeljenim društvima. Kao primjer nedjelotvornosti primjene toga obrasca demokracije i potvrda Horowitzeve postavke da je konsocijacijski aranžman nemotivacijski za vođe većinskih zajednica, prikazan je slučaj Cipra. U radu se analiziraju nepremostiva polazišta za postizanjem ravnoteže u podjeli moći između dominantnih preferencija ciparskih Grka za jedinstvenom državom i ciparskih Turaka za prepoznavanjem zasebnih političkih entiteta. Dolazi se do zaključka da je krahu konsocijacijskih postavki presudila nepovoljna ravnoteža snaga među segmentima, uz nesposobnost međunarodnih čimbenika da postignu djelotvorne poticaje za suradnju među dvjema podijeljenim zajednicama.

Ključne riječi: konsocijacijska demokracija, Cipar, višetničko društvo, upravljanje različitostima

* Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mostar, Mostar, Bosnia and Herzegovina,
gordana.ilicic@ff.sum.ba

UVOD

Jedan od najutjecajnijih doprinosa literaturi o komparativnoj demokraciji pripisuje se Arendu Lijphartu koji je, uz to što je razradio konsocijacijski model demokracije, razvio i sveobuhvatno razlikovanje većinskoga i konsenzusnoga modela demokracije (Lijphart, 1999, 2014). Lijphart je ustvrdio deset institucionalnih obilježja uz pomoć kojih je moguće razlikovati ove dvije vrste demokracije. Ta su obilježja: izvršna vlast, odnosi između izvršne i zakonodavne vlasti, stranački sustav, izborni sustav, sustav interesnih skupina, tip vlasti, zakonodavno tijelo, ustav, sudski nadzor ustavnosti i središnja banka. Kod većinskoga modela demokracije koncentracija moći izvršne vlasti smještena je u jednostranačkim većinskim kabinetima ili minimalnim pobjedničkim koalicijama, izvršna vlast dominira nad zakonodavnim tijelom, stranački sustav dvostranački je, a izborni većinski i nerazmjerni, sustav interesnih skupina pluralistički je, tipovi su vlasti unitarni i centralizirani, a zakonodavno tijelo jednodomno. Nadalje, kod većinskoga tipa demokracije ustav se lako mijenja i fleksibilan je, sudski nadzor provodi se kroz parlamentarnu suverenost, a središnja banka ovisna je o izvršnoj vlasti. U konsenzusnome modelu postoji jasno odstupanje od većinskoga modela. Izvršna vlast podijeljena je u širokim višestranačkim koalicijama, između izvršne i zakonodavne vlasti uspostavljena je ravnoteža moći, stranački sustav višestranački je, a izborni sustav razmjerni, sustav interesnih skupina korporativistički je, tipovi su vlasti federalni i decentralizirani, zakonodavno tijelo snažno je i nekongruentno dvodomno, ustavi su rigidni i teško se mijenjaju, sudski nadzor provodi ustavni sud, a središnja banka neovisna je o izvršnoj vlasti (Lijphart, 2014). Stoga je, kako naglašava Lijphart, većinski odgovor lagan i privlačan, jer se vladavina većine približava demokratskomu idealu vladavine naroda. Alternativni, konsenzusni, odgovor vladavina je većine samo kao „minimalan“ uvjet dopunjen potrebom za širokim sudjelovanjem u vlasti maksimiziranjem tih većina. Većinski oblik koncentrira političku vlast u rukama većine, dok konsenzusni pokušava podijeliti, raspršiti i ograničiti vlast na mnogo načina (Lijphart, 2014). Konsenzusne de-

demokracije, kao takve, niti su manje demokratske niti su nestabilnije ili neučinkovitije od većinskih demokracija (Schmidt, 2002). I dok su konsenzusne demokracije ostvarive i u pluralnim i u nepluralnim društvima, njezin podtip, konsocijacijska demokracija, osmišljen je samo za podijeljena društva. Međutim, dugo vremena smatralo se da je demokracija ostvariva samo u relativno homogenim društvima. Stoga i John Stuart Mill, prvak liberalne teorije zastupanja, demokraciju nije povezivao s heterogenim društvima (Mill, 1991). Iako je u svojim začetcima bila svedena na Zapadnu Europu i Sjevernu Ameriku, liberalna demokracija, s prožimanjima ograničenih ovlasti i narodne vladavine, s vremenom postala je univerzalno privlačan politički ideal diljem svijeta. Ipak, suvremene rasprave sve su više pažnje usmjeravale na pitanja značenja i važnosti liberalne demokracije. Je li to i najprikladniji oblik demokracije u praksi i može li liberalna demokracija biti polazišna osnova za sva društva, koja sva ipak nisu nalik jedna na druga?

U skupinu predvodnika koji su se suprotstavili jednoobraznome viđenju demokracije, osim Arenda Lijparta, ubrajaju se i Gerhard Lehmbruch, Hans Keman, Jürg Steiner te Luc Huyse (Kasapović, 2004). Njihove teze predstavljale su svojevrsnu prekretnicu u političkoj misli i intelektualnoj tradiciji, posebice u području demokratskih institucionalnih aranžmana prilagođenih podijeljenim društvima. Njima u prilog išli su primjeri europskih zemalja, Nizozemske, Belgije, Austrije i Švicarske, koje su konsenzusom i podjelom moći, potpomognutima stanovitim stranačkim sustavom, uspijevale prevladati duboke, regionalne, vjerske, ideološke i druge društvene podjele.

PODIJELJENA DRUŠTVA

Društvene podjele koje su tipične za podijeljena ili pluralna društva počivaju na njihovim glavnim obilježjima, podjeli na društvene segmente. U sveobuhvatnoj studiji *Politics in Plural Societies: A Theory of Democratic Instability* američki politolozi Alvin Rabushka i Kenneth A. Shepsle pozivaju se na Johna Sydenhama Furnivalla, britanskoga kolonijalnog službenika i povjesničara

jugoistočne Azije, koji je 1939. godine u knjizi *Netherlands India* prvi uveo koncept i pojam pluralna društva opisujući političku i društvenu stvarnost u kolonijalnoj Nizozemskoj, Indiji te u „netropskim društvima“ poput Kanade i Južne Afrike. Furnivall je došao do zaključka da se pluralno društvo sastoji „od dva ili više društvenih segmenata koji žive rame uz rame, ali se pri tom ne miješaju u jedinstvenu političku zajednicu“. Ustvrdio je da u tim društvima svaka zajednica ima vrijednosti koje nisu podudarne s vrijednostima drugih kulturnih zajednica te da u pluralnim društvima nema konsenzusa niti „zajedničkoga socijalnog zahtjeva“ (Rabushka i Shepsle, 2009, str. 11). Rabushka i Shepsle upravo kulturnu raznolikost prepoznaju kao nužan uvjet pluralna društva: ako je društvo pluralno, onda je kulturno raznoliko. Međutim, upozoravaju i na to da je gotovo svako moderno društvo kulturno raznoliko. Dakle, iako je postojanje jasno definiranih etničkih skupina s općenito nespojivim vrijednostima nužan uvjet podijeljena društva, on nije dovoljan. Obilježje podijeljena društva i značajka koja ga razlikuje od pluralističkoga pandana isključivo je politička praksa po etničkoj liniji. U pluralnome društvu, ali ne i u pluralističkome, nadmoćno prevladavaju politički sukobi percipirani u etničkome smislu. Etničke zajednice koje djeluju kohezivno u gotovo svim političkim pitanjima određuju pluralno društvo i razlikuju ga od kulturno heterogena, nepluralna društva. Identifikacija pluralna društva, dakle, postaje stvar promatranja. Politički organizirane kulturne zajednice, političke stranke, podjela glavnih društvenih skupina (npr. sindikata) na kulturno homogene podskupine te politička privlačnost isticanja primordijalnih osjećaja nedvosmisleni su pokazatelji pluralna društva (Rabushka i Shepsle, 2009).

Stoga takva podijeljena ili pluralna društva, bez obzira na temelju je kakvih društvenih rascijepa¹ nastala njihova segmentacija, traže specifične

institucionalne modele za uređenje složenih političkih odnosa među segmentima. Za podijeljena društva potrebno osigurati da manjine, koje bi unutar većinskoga sustava mogle biti isključene, budu uključene u proces donošenja odluka i da se međusegmentalni kompromisi i prilagodbe potiču, a ne da se ometaju. No, pitanja ustavnih i političkih inovacija na tome su polju često bila sklona pribjegavanju pronalazaka neučinkovitih odgovora, neaktivnih institucija i njihovih kombinacija s jedva primjetnim učincima u otklanjanju sukoba (Horowitz, 2002).

KONSOCIJACIJSKI OBRAZAC DEMOKRACIJE

Među institucionalnim modelima proizišlim iz potrebe rješavanja sukoba u društvima ispresijecanim snažnim rascjepima posebno se ističe konsocijacijski obrazac demokracije.² Iako se ta sadržajna distinkcija, ali ne pod tim terminima, pojavljuje i kod drugih znanstvenika, poput Roberta A. Dahla (Dahl, 1971), pojam se vezuje isključivo za Arenda Lijpharta. Sam Lijphart navodi kako se pojam „konsocijacijski“ čak može pratiti do djela Johannes Althusiusa iz ranoga sedamnaestog stoljeća, koji je koristio latinski izraz *consociatio* (udruživanje), a među ostalim izvorima upućuje i na Gerharda Lehmbucha, Sir Arthura Lewisa, Otta Bauera i Karla Rennera (Lijphart, 1969, 2008). Lijphart je, uz četiri polazna institucionalna aranžmana, kasnije dodatno razrađena i proširena, velika koalicija, veto, razmjernost u predstavljanju unutar izvršne i zakonodavne vlasti i autonomija segmenata s federalizmom, dokazao da je podijeljenim društvima moguće upravljati uz pomoć pregovora, kompromisa i uključenosti. Suradnju među elitama izdvaja kao osnovnu značajku kojom se odlikuje konsocijacijska demokracija. Demokratskim pesimistima, koji svoj pesimizam opravdavaju propastima demokracija u podijeljenim društvima, Lijphart poručuje da njihov „negativan stav

1 Teoriju društvenih rascjepa opisuju Lipset i Rokkan uz pomoć povezivanja ideoloških preferencija i nastajanja političkih stranaka, zajedno s procesom oblikovanja nacionalnih država i industrijskoga društva. Razvojem različitih interesa u društvu oblikovali su se društveni rascijepi, centar-periferija, država-crkva, poljoprivreda-industrija, grad-selo (Lipset i Rokkan, 1967).

2 Za reguliranje odnosa unutar podijeljenih društva prepoznati su i mehanizmi poput neteritorijalne autonomije, federalizma, s posebno snažnom ulogom gornjega doma kao zastupničkoga tijela koje predstavlja specifične interese unutar podijeljenih društava i sl.

povećava vjerojatnost da će najposlije prevladati nedemokratski oblici u društvu". Osim velike koalicije političkih vođa svih bitnijih segmenata nekoga društva drugo je važno obilježje konsocijacijske demokracije veto koje služi kao dodatna zaštita vitalnih manjinskih interesa, uz istovremeno pružanje jamstva političke zaštite svakom segmentu. Treći element predstavlja proporcionalnost koja poboljšava načelo velike koalicije unutar koje, osim što svi važni segmenti trebaju biti zastupljeni u organima koji donose odluke, oni trebaju biti i proporcionalno zastupljeni. Posljednji izuzetci od pravila većine jesu autonomija segmenata i federalizam. Posebnost ovakva oblika demokracije upravo je u sudjelovanju predstavnika svih važnih segmenata podijeljena društva u političkome odlučivanju i u mogućnostima da samostalno uređuju vlastite poslove. Na temelju poredbenih ispitivanja konsocijacijskih demokracija Lijphart došao je do povoljnih uvjeta koji vode do ostvarenja konsocijacijske demokracije: mnogostruka ravnoteža moći, mali teritorij zemlje, prevladavajuće privrženosti koje mogu dovesti do kohezije cijeloga društva ili samo određenih segmenata, odvojenost segmenata i federalizam, postojanje tradicije u sklapanju nagodbi među elitama te postojanje rascijepa koji se križaju (Lijphart, 1992).

Slabosti i manjkavosti koje se pripisuju konsocijacijskoj demokraciji svode se na nedovoljnu demokracičnost i slabu učinkovitost u postizanju stabilne i djelotvorne vlasti, nedostatak oporbe, prevlast elita uz snažnu političku apatičnost, što ne pogoduje demokratskoj vitalnosti (Andeweg, 2003). Kritičari nadalje tvrde da, osim što ovakvi aranžmani navode ljude na opredjeljenje za skupni identitet, mogu još više učvrstiti odvojenost između segmenata i produbiti podijele u društvu (Horowitz, 2002).

Konsocijalizam je plan kojim se trebaju spriječiti štetni učinci većinske demokracije, unutar koje se riskira da izabrane manjine budu potpuno isključene. Također, varijacije konsocijacijske demokracije privlače neke političke vođe, obično vođe manjina (Horowitz, 2000). Bez obzira na nedostatke, konsocijacijska demokracija, kao sredstvo za smanjenje sukoba, barem u svojoj izvornoj formulaciji, predstavlja koherentan koncept. Međutim, neusvajanje konsocijacijske

sheme u potpunosti, u nekim slučajevima neće pomoći dubokim društvenim podjelama. Nadalje, konsocijalizam od vođa traži segmentiranu podjelu vlasti, stoga oni kojima je sva vlast nadohvat ruke, obično pripadnici brojčano dominantna segmenta, nemaju poticaja da je dijele. Jedini poticaj za to mogao bi biti njihova spoznaja da u protivnome postoji rizik od međusobna uništenja. Horowitz tvrdi da politički čelnici obično nisu motivirani na taj način i da unaprijed ne predviđaju da bi ih potencijalni sukob mogao odvratiti od toga da zadrže moć u svojim rukama. Sentimenti niti vođa niti sljedbenika u podijeljenim društvima teško se približavaju onomu što se zove popuštanje drugoj strani. Horowitz upućuje na to da većina studija ne pokazuje da su čelnici manje etnocentrični od sljedbenika, što više, neka istraživanja pokazuju da se etnocentrizam zapravo povećava s obrazovanjem. Pokazalo se da je manevarski prostor za čelnike u podijeljenim društvima vrlo uzak te da one pojedince koji su spremni na kompromis vrlo lako mogu zamijeniti ekstremisti koji u određenome trenutku mogu prepoznati da je riječ o rasprodaji njihovih interesa. Donald Horowitz kao zagovaratelj centripetlizma pomiče raspravu izvan tradicionalnoga pitanja, koji je najbolji dizajn za podijeljena društva, na pitanje kako je taj dizajn primijenjen u praksi. Tvrdi da je konsocijacijski aranžman nemotivacijski jer vođe većinskih zajednica nemaju interes za podjelu vlasti, zato što vlast mogu imati i bez manjinskih zajednica. Suprotno Lijphartu smatra da sklapanje kompromisa preko etničkih crta podjele ima vrlo visoku cijenu i unutar protuelita izaziva snažan otpor. U raspravi u kojoj se suprotstavlja konsocijacijskoj teoriji navodi da ako velika koalicija, proporcionalna raspodjela resursa, podjela izvršne vlasti i manjinski veto predstavljaju motivacijski problem, onda kulturna autonomija sa svojom implikacijom ravnopravnosti, predstavlja drugi problem i proizvod je smanjenja međuetničkih sukoba, a ne pravilo njihova reguliranja. Unutar kritika upućenih Lijphartovim postavkama spominje mu i to da ne uspijeva napraviti kritičku razliku između prijeizbornih i poslijeizbornih koalicija, uz tvrdnju da su koalicije preporučene od konsocijacijske teorije poslijeizborne pa se u njima postiže kompromis o raspodjeli resursa, a

ne i kompromis o međuetničkim pitanjima (Horowitz, 2002).

Iako su kritičari naglasak stavili na iskustvene neuspjehe konsocijacijske podjele vlasti, na Cipru 1963. godine, Libanonu od nezavisnosti 1943. do početka građanskoga rata 1975. godine, mada je u Libanonu takav aranžman uspostavljen i 1989. godine sporazumom *Ta'if* te Sjevernoj Irskoj do 1999. godine, do kada podjela moći također nije bila učinkovita, ipak postoje jasni slučajevi kada je konsocijacijski obrazac polučio djelotvornost u podijeljenim društvima, u Nizozemskoj od 1917. do 1967. godine te u Austriji od 1945. do 1966. godine. Uz ove dvije demokracije treba napomenuti da su njihove društvene podjele bile neetničkoga karaktera koje su po svojoj strukturi manje složene od onih etničkih. U Belgiji ovaj model još uvijek predstavlja jedini učinkovit obrazac za upravljanje različitostima, s obzirom na to da je kroz šest državnih reformi, od državne zajednice u raspadu Belgija evoluirala u učinkovitu konsocijacijsku strukturu (Fitzmaurice, 1996). Prva važna reforma dogodila se 1970. godine, druga 1980., zatim 1988. na 1989. godinu (Senelle, 1989), te ključna reforma 1993. godine, kada se uspostav-

lja i federalizam. Novije belgijske reforme u prilagodbi podijeljenju društvu 2001. i 2011. godine usvajanjem zakona o ukidanju jedine višejezične izborne jedinice Bruxelles-Halle-Vilvoorde, koja je bila kamen spoticanja u održavanju na okupu odvojenih segmenata, bile su usmjerene na ublažavanje dugotrajnih političkih kriza koje su bile česte. „I ako itko želi razumjeti korijene i načela djelovanja konsocijacijske demokracije Belgija je pravo mjesto za početak“ (Deschouwer, 2012, str. 4). I u Švicarskoj se djelotvornost u podjeli moći pokazala uspješnom, posebice od 1943., širokom autonomijom kantona i ograničenom moći središnjih tijela, nadopunjenima institutom referenduma (Linder, 1994). Učinkoviti slučajevi bilježe se i u Maleziji od 1955. do 1969. godine i Nigeriji od 1957. do 1966. Oblik konsocijacijske demokracije ugrađen je i u izvornu *Daytonskom sporazumu* za Bosnu i Hercegovinu iz 1995. godine, u *Ohridsko-me sporazumu* potpisanu 2001., kojim su omogućeni obrisi konsocijacijske demokracije u Makedoniji. Elementi konsocijacijske demokracije bili su uspostavljeni i u Surinamu od 1958. do 1973. te Nizozemskim Antilima od 1950. do 1985. godine (Lijphart, 2002).

Tablica 1. Tvrdi konsocijacijski slučajevi nakon Drugoga svjetskog rata (Taylor, 2009)

<i>Klasični slučajevi</i>	<i>Prošli slučajevi</i>	<i>Suvremeni slučajevi</i>
Belgija (1918 -)	Libanon (1943-75)	Malezija (1971 -)
Švicarska (1943 -)	Indija (1947-64)	Južni Tiro (1972 -)
Austrija (1945-66) (Luksemburg)	Nizozemski Antili (1950-85)	Libanon (1989 -)
(Lihtenštajn)	Surinam (1950-85)	
	Malezija (1955-69)	Novi slučajevi
	Nigerija (1957-66)	
	Kolumbija (1958-74)	Bosna i Hercegovina (1995 -)
	Cipar (1960-63)	Burundi (1998 -)
	Fidži (1970-87)	Sjeverna Irka (1998 -)
	Sjeverna Irka (1973-73)	Makedonija (2000 -)
	Zimbabve (1980-87)	Afganistan (2004 -)
	Čehoslovačka (1989-93)	Irak (2005 -)
	Južna Afrika (1993-96)	Kenija (2008 -)

Iskustva su pokazala da postkonfliktne konsocijacijske institucije uspjevaju ako su dobrovoljno prihvaćene, odnosno ako ni jedan segment podijeljena društva nije prisiljen na zajedništvo.

GENEZA CIPARSKOGA SUKOB

Korijeni ciparskih sukoba potječu iz daleke prošlosti otoka koji je svojim strateški privlačnim položajem na istočnome Sredozemlju bio interesna točka svjetskih velesila. Otok su najprije naselili Grci, koji su se osim mikenske smatrali dijelom i drevne helenske civilizacije (Solsten, 1993). Turci su na otok došli osvajanjima Selima II. 1570. godine, koji je naselio oko 30.000 turskih vojnika, čime je uspostavljen temelj turskoga stanovništva koji se s vremenom proširio dodatnim naseljavanjima Turaka iz Male Azije (Pavić, 1965). Sraz dviju različitih kultura na otoku oblikovao je i dva oblika nacionalizma. Snaga grčkoga nacionalizma intenzivirala se britanskom kolonizacijom otoka započetom *Ciparskom konvencijom* iz 1878., a nastavljena je *Ugovorom iz Lausanne* 1923. godine, kada i službeno biva priznata britanska aneksija. Dvije godine kasnije Cipar je postao britanskom krunskom kolonijom. Cijelo vrijeme britanske uprave grčka politička elita promovirala je politiku *énosis*, ujedinjenja Cipra s Grčkom (Hitchens, 1997), pozivajući se na legalizirani oblik vladavine manjine, britanskih kolonizatora i manjinskih Turaka, nad većinskim Grcima. Budući da nakon britanske aneksije postojeći ustav Cipra iz 1882. nije mijenjan, omogućavao je legalnu nadmoć Turaka i Britanaca nad grčkom većinom. Prema njemu Zakonodavno vijeće sastojalo se od osamnaest članova, dvanaest izabranih i šest koje je imenovao visoki povjerenik. Trojica su bili muslimani, ciparski Turci, a ostalih devet nemuslimani. Ovakva raspodjela bila je zasnovana na britanskome tumačenju popisa stanovništva iz 1881. te je odgovarala isključivo muslimanskoj zajednici. U praksi su tri muslimanska predstavnika glasovala poput šest imenovanih, te je često izjednačenu rezultatu presuđivao visoki povjerenik. Nakon 1925. godine, kada Cipar postaje krunska kolonija, a visoki povjerenik postaje guverner,

Zakonodavno vijeće sastojalo se od dvadeset četiri člana, ali ponovno uz stari omjer (Solsten, 1993). Politici *énosis* pridonosili su i različiti potezi britanske uprave, kao što je povećanje raznih nameta, što je kulminiralo burnim prosvjedima 1931. godine. Osim što je pobuna rezultirala smrću šestero civila, brojnim ranjenima te zatvaranjem više od 2000 ljudi, uveden je pojačan vojni nadzor, ukinut je ustav, uvedena je cenzura tiska, zabranjene su sve političke stranke, donesena je zabrana školskoga naučavanje grčke i turske povijesti, zabranjeni su nacionalni simboli poput zastava i portreta narodnih junaka. Iako Turci nisu sudjelovali u nemirima 1931. godine, represivne mjere odnosile su se na obje etničke skupine. Sve do 1943. godine bili su ukinuti i izbori, a sve dužnosnike postavljao je britanski guverner. Grčkoj etničkoj zajednici najveći udarac zadao je napad na crkvu, s obzirom na to da su dva biskupa protjerana u izgnanstvo, a nametnuto je pravilo da i arhiepiskopa bira britanski guverner (Hitchens, 1997; Solsten, 1993). Čelnici Grčke pravoslavne crkve bili su snažni promotori *énosis* i kontinuirano su odbijali suradnju s Britancima na ustavnim prijedlozima. Izrazito društveno nepovjerenje i neprihvatanje međusobne suradnje dviju etničkih zajednica rezultiralo je suprotstavljenim političkim zajednicama koje su posjedovale duboke i nespojive sklonosti (Rabushka i Shepsle, 2009). Isto tako britanska uprava nije bila u mogućnosti postići minimalnu razinu potpore unutar dviju zajednica, što više, intenzitet njihovih unutarkomunalnih preferencija i vrijednosti bio je sve snažniji. U međuvremenu su čelnici *énosis* svoje aktivnosti preselili u London iz kojega su nastavili jednako intenzivno djelovati. Tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata, kada je britanska prisilna vladavina oslabila, pokret za ujedinjenje s Grčkom preuzela je crkva na čelu s arhiepiskopom Makariosom. On je organizirao plebiscit za ujedinjenje Cipra s Grčkom koji je među grčkim biračima rezultirao s devedeset šest postotnim ishodom za ujedinjenje. Turska zajednica plebiscit bojkotirala je. To je, s jedne strane, navelo grčku vladu da se u većoj mjeri uključi u ciparsku krizu (Solsten, 1993), a s druge je strane potaknulo snažniji angažman Turske na Cipru i osnaživanje turskoga nacionalizma.

KONSOCIJACIJSKI USTAVNI ARANŽMAN NA CIPRU

Pedesetih godina Cipar je postao međunarodni problem. Na otoku su djelovala dva suprotstavljena pokreta, Nacionalna organizacija ciparskih boraca, koja je pokrenula koordiniranu seriju napada na britansku upravu, u težnji za *énosisem*, dok se, s druge strane, turski pokret otpora otvoreno zalagao za *taksim*, podjelu Cipra između Turske i Grčke (Hitchens, 1997). Koncem pedesetih godina otpočeli su pregovori o neovisnosti Cipra, čiji se vrhunac dogodio u Zürichu na susretu ministara vanjskih poslova Grčke i Turske na kojemu je donesen kompromisni sporazum o neovisnosti otoka. Treba naglasiti da je i među ciparskim Grcima i među ciparskim Turcima bilo umjerenih glasova koji su željeli da sporazum uspije, a isto tako na obje strane bilo je ekstremista koji su željeli da sporazum ne uspije i koji su otvoreno bili spremni pribjeći nasilju (Rabushka i Shepsle, 2009). Sporazumom iz Zuricha postavljeni su temelji ciparske neovisnosti, što je potvrđeno kasnijim pregovorima iz Londona sredinom veljače 1959. godine, kada su Velika Britanija, Grčka, Turska i predstavnici etničkih zajednica, ciparskih Grka, koji su nevoljko prihvatili sporazume, i Turaka, parafirali ugovore o utemeljenju, jamstvu i savezu (Solsten, 1993). Pregovori su rezultirali ustavom, koji je napisalo povjerenstvo sastavljeno od predstavnika dvaju etničkih zajednica na čelu s pravnim stručnjakom, Marcelom Bridelom.³ Novi, konsocijacijski ustav, stupio je na snagu 16. kolovoza 1960. godine. Njime se pokušalo uskladiti interese sukobljenih strana i omogućiti učinkovitost podjele vlasti unutar društva rascijepljena na dva dominantna, ali brojčano neujednačena segmenta. Grčki, koji je činio sedamdeset osam posto stanovništva, te turski s osamnaest posto stanovništva, dok su četiri posto činile manjine bez bitnije političke snage. Na Cipru su se unutar dvosegmentalne društvene strukture poklapali jezični, vjerski i kulturni rascjepi. Ciparski su Grci bili govornici grčkoga jezika, pripadali su grčkoj pravoslavnoj

crkvi i grčkome kulturnom krugu i tradiciji. Ciparski Turci govorili su turski jezik, pripadali su muslimanskoj vjerskoj zajednici i smatrali su se dijelom turske kulturne tradicije.

Ustavom su bila obuhvaćena sva temeljna načela konsocijacijske demokracije: velika koalicija, proporcionalnost, autonomija segmenata i veto (Hannum, 1993). Ustav je nalagao uspostavu predsjedničkoga sustava, s predsjednikom Grkom kojega bi birala grčka zajednica i potpredsjednikom Turčinom kojega bi birala turska zajednica, koji bi imao gotovo približne predsjedničke ovlasti. Izvršne ovlasti predsjednika i potpredsjednika uključivale su i postavljanje ministara, tako da sedmoricu članova Vijeća ministara imenuje predsjednik Grk, a tri potpredsjednik Turčin. Ustav je predviđao pravo zajedničkoga ili odvojenoga veta predsjednika i potpredsjednika i to nad svim pitanjima i zakonima Zastupničkoga doma, na području vanjskih poslova, obrane i sigurnosti. Odluke o porezima, gradskoj upravi i izbornome sustavu mogle su se donositi samo ako su za njih bile većine iz obaju segmenta u zakonodavnome tijelu. Jedno od tri ključna ministarstva, obrane, financija ili vanjskih poslova, moralo je biti dodijeljeno ministru iz turske zajednice. Iako Horowitz i drugi koriste iskustvo ciparske izvršne vlasti 1960. godine kao argument protiv velikih konsocijacijskih koalicija, u stvarnosti nije bila riječ o velikoj koaliciji političkih elita ciparskih Grka i ciparskih Turaka. Izvršna vlast uključivala je dva čelnika, izabrana na odvojenim biračkim popisima s većinskom potporom unutar vlastitih zajednica. Svaki je bio odgovoran za odabir svoga resora unutar omjera 70 : 30. Rezultat je bila dvojna izvršna vlast koja se sastojala od monolitnoga bloka ciparskih Grka i monolitnoga bloka ciparskih Turaka, koji su se međusobno sučeljavali po svim pitanjima, uključujući i ona koja nisu imala izravna utjecaja na etničku politiku, poput poreza (McGarry i Loizides, 2015). Poslovi zakonodavne vlasti, osim onih koji su izričito bili rezervirani za domove zajednica, bili su namijenjeni Zastupničkome domu, koji se sastojao od pedeset članova, trideset pet za pripadnike ciparske zajednice, a petnaest za pripadnike turske zajednice. Također, taj broj mogao se mijenjati, ali samo odlukom Zastupničkoga doma, i to od

3 Marcel Bridel, profesor na Sveučilištu u Lausanni, zajedno je sa stručnjacima, koje su angažirale zajednice ciparskih Grka i Turaka, 15 mjeseci pisao ustav Cipra (Moran, 2010).

dvije trećine zastupnika koje je izabrala grčka zajednica i dvije trećine zastupnika koje je izabrala turska zajednica (Hannum, 1993). Domovi dviju zajednica, koji su oponašali ulogu drugoga doma, također su birani na način da Grci biraju svoje, a Turci svoje predstavnike. Unutar domova bile su predviđene zakonodavne nadležnosti koje su se odnosile na vjerske, obrazovne, kulturne i slične osobne sadržaje. I grčki i turski jezik proglašeni su službenim jezicima s obvezom ravnopravna korištenja u svim zakonodavnim, izvršnim i administrativnim dokumentima. Iako se konsocijacijskim ustavom nastojalo pomiriti interese dvaju, etnički i vjerski snažno podijeljenih i brojčano različitih, segmenata, u tome trenutku ciparska politička kultura nije bila dosegla razinu za takav stupanj konsenzusne tolerancije i razvijene demokracije. Kod političke elite ciparskih Grka vladalo je uvjerenje da je status Cipra oslabljen zbog međunarodnih obveza i nadzora te da je otežan društveni, politički i ekonomski razvoj zemlje, što smeta jačanju njezina međunarodnog položaja. Njihov je stav bio da s takvim statusom država Cipar objektivno ne može voditi stvarnu neovisnu politiku jer je suverenitet ograničen međunarodnim ugovorima. Naime, trima međunarodnim ugovorima (*Treaty of Establishment*, *Treaty of Guarantee*, *Treaty of Alliance*) na kojima počiva utemeljenje Republike Cipar, Velika Britanija, Grčka i Turska dobile su ogromna prava nad njom te je sama neovisnost bila dovedena u pitanje. Međunarodna zajednica smatrala je da im je na taj način omogućeno osiguravanje neovisnosti, teritorijalnoga integriteta i sigurnosti s obzirom na duboko podijeljeno društvo. Iako su ta prava uključivala i mogućnost jednostrana poduzimanja mjera, ali samo u kritičnim situacijama kada dođe do velika ugrožavanja poretka uspostavljena ugovorima. Naime, ugovorom o jamstvima bilo je predviđeno da Grčka i Turska mogu zadržati stalne kontingente svojih oružanih snaga na Cipru, dok je Velikoj Britaniji bilo omogućeno zadržavanje suverenosti nad dvjema vojnim bazama (Hitchens, 1997; Solsten, 1993). Također, pored teze o nametnutnu ustavu i snažnu opiranje etničkome federalizmu, ciparski Grci nisu se mirili s činjenicom nadpredstavljenosti turske zajednice u javnim institucijama i državnim tijelima (O'Leary, 2016). Smatrali su

da je jamstvo da trideset posto svih položaja u javnim službama pripadne malobrojnijoj turskoj zajednici, nerazmjerno njihovoj brojčanoj snazi. Grčka zajednica odbila je u potpunosti primijeniti načelo sedamdeset naprema trideset u javnim službama. S druge strane, ciparski Turci odbijali su glasovati za propise koji su nalagali potrebnu većina glasova iz svake zajednice, te su odbili glasovati za propise iz poreznoga zakonodavstva i sl. Kao odgovor na ustrajno buntovništvo turske zajednice Grci su odbili proširiti zakon o općinama, i tako u nedogled. Ti su administrativni zastoji uvjerali Grke da predlože opsežne ustavne amandmane, koji bi, ako bi se provodili, uspostavili unitarnu državu kojom bi bile uklonjene zaštitne mjere za Turke, a uspostavila bi se vladavina većine. Opirali su se konceptu da oni, kao nasljednici stare mikenske civilizacije, koja je dio jedinstvena razvoja grčkog naroda, dijele vlast s turskom manjinom koja se doselila s osmanlijskom vojskom. Stoga je predsjednik Makarios predložio plan revizije ustava, izjavivši kako određene ustavne odredbe prijete paralizom države. U tome kontekstu predložio je mjere koje su poništavale konsocijacijsku demokraciju uklaňanjem prava veta i drugih alata koji su služili kao zaštita brojčano manjinske turske zajednice, a uspostavljale su unitarnu državu s vladavinom većine, odnosno vladavinom ciparskih Grka. Turci su takve ustavne prijedloge odmah odbacili (Solsten, 1993). Pojačavanje etničke mržnje dovelo je do toga da je ciparska kriza kulminirala u prosincu 1963. godine kada je izbio građanski rat, koji je gotovo doveo do ruba izbijanja rata između Grčke i Turske.

KRAH KONSOCIJACIJSKOGA USTAVA

Slom konsocijacijskoga sustava vlasti pokazuje da ciparske političke elite nisu istinski prihvatile suradnju (Yakinthou, 2009). Vlada se raspala na dva zasebna dijela, grčki sa službenom, ali nepotpunom vladom, i turski, s podpredsjednikom, petnaest turskih članova iz zakonodavnih domova i turskom regijskom komorom (Lijphart, 1992). Bio je to trenutak kojim je potvrđena propast ciparskoga konsocijacijskog ustava. Na Cipar su poslana mirovne snage Ujedinjenih

naroda kako bi obuzdale sukob te omogućile slobodno kretanje stanovništva. Snage Ujedinjenih naroda imale su i ključnu ulogu u suzbijanju sveopćega rata između Grčke i Turske. Tako je otok od 1964. do 1974. godine bio podijeljen na potpuno odvojene zajednice. Ciparski su se Turci radi samozaštite početkom šezdesetih počeli seliti u posebne enklave. Zastupnički dom, izabrano zakonodavno tijelo, djelovao je samo s članovima ciparskih Grka. Kao takvo uspostavilo je Nacionalnu gardu, s univerzalnom vojnom obvezom, koja je jedina imala pravo nositi oružje. U ciparsku Nacionalnu gardu tajno su se infiltrirale i vojne skupine iz Grčke, koje su planirale ujedinjenje Cipra s Grčkom. To je navelo i Tursku da intervenira te je ona započela vojne pripreme za invaziju na otok, ali je pod utjecajem administracije Sjedinjenih Američkih Država odgodila takvu intervenciju. Međutim, turski su avioni ipak napali snage ciparskih Grka koje su opsjedale turska sela na sjeverozapadnoj obali otoka. Kriza je popustila tek 1967., da bi ponovno u ljeto 1971. godine napetosti i incidenti među zajednicama dominantno upravljali društvenim odnosima. U to je vrijeme u Grčkoj vlast preuzela vojna hunta koja je izdašno financirala borbe ciparskih Grka koji su optirali ujedinjenju s Grčkom. Puč u Ateni koncem 1973. godine i dolazak na čelo vojne hunte generala Dimitrosa Ioannidesa, koji je šezdesetih godina na Cipru bio pripadnik Nacionalne garde, vodio je k preuzimanju nadzora nad Ciprom. Prepoznavši njihove namjere, Turska je reagirala invazijom na Cipar i u ljeto 1974. godine okupirala dvije petine otoka. Nekoliko dana kasnije grčka hunta svrgnuta je. Od tada je otok podijeljen na grčki i turski dio između kojih je zona pod upravom Ujedinjenih naroda. Većina Grka koja je živjela na sjevernome dijelu otoka pobjegla je na jug, dok su Turci s juga pobjegli na sjeverni dio otoka. Ciparski Turci sebe vide kao glavne žrtve otočnih okolnosti. Prema njihovu mišljenju opći slom pratili su monopol nad institucijama ciparskih Grka i njihova izolacija u malim enklavama, sve dok im Turska 1974. godine nije priskočila u pomoć. Smatraju da bi svaki novi sporazum mogao voditi u nevolje kao prije 1974. godine (McGarry i Loizides, 2015). Iako Ujedinjeni narodi priznaju jedino grčki dio, Turci su 1983. godine proglasili Tursku Republiku Sje-

verni Cipar. Sjeverni Cipar i u gospodarskome i političkome pogledu ovisi isključivo o Turskoj. Međunarodna zajednica nije ga priznala te ga se smatra dijelom Republike Cipar, s obzirom na to da ga međunarodno pravno priznaje jedino Turska. Glavni grad i Republike Cipar i Sjevernoga Cipra jest Nikozija, a crta razdvajanja prolazi upravo središtem grada. Na Sjevernome Cipru smještena je snažna turska vojna sila za koju međunarodna zajednica smatra da je riječ o okupacijskim snagama. U nekoliko rezolucija Ujedinjenih naroda te su snage označene nelegalnim (Obućina, 2015). Kao što slučaj Cipra sugerira, društva koja su doživjela slom konsocijacije ili su svjedočila propasti i neuspjesima u svome neposrednom susjedstvu imaju tendenciju oklijevanja u ponovnoj uspostavi modela vlasti s podjelom moći. U javnome diskursu na Cipru nije identificiran model koji bi ih potaknuo na proces ponovna ujedinjenja otoka, niti je u unutarnjem političkom realizmu zabilježen prijedlog institucionalne transformacije kroz podjelu moći. Na to su utjecale i političke kulture Grčke i Turske i njihova duga povijest međusobnih antagonizama koja ne daje nade za mogućnost posredovanja u oživljavanju konsocijacijskoga aranžmana na Cipru (Loizides, 2018). Stoga najvjerojatnije nije uspio ni Annanov plan iz 2004. godine, koji su ponudili Ujedinjeni narodi. Iako ciparski čelnici u početku nisu uspjeli postići nikakvo suglasje u svezi s pregovorima, pristali su da glavni tajnik Ujedinjenih naroda Kofi Annan pripremi plan za ponovno ujedinjenje otoka. Taj je plan uveo niz korisnih, također, konsocijacijskih inovacija. Kao prvo, konačna arbitražna uloga o dovršenju mirovnoga sporazuma bila je prepuštena glavnomu tajniku Ujedinjenih naroda bez prethodne suglasnosti čelnika dviju zajednica. Uz to, ciparski Grci i Turci zadržali bi autonomiju u donošenju odluka u onim pitanjima koja se odnose na njihove vlastite poslove, dok su ciparski Turci obećali vratiti zemlju raseljenim ciparskim Grcima kao nadomjestak za podjelu vlasti, prihvatiti članstvo u Europskoj uniji i uvesti federalizma na ponovno ujedinjenom otoku. Iako je Annanov plan u početku imao potporu glavnih političkih stranaka ciparskih Grka, koje predstavljaju dvije trećine biračkoga tijela, na referendumu odbacili su ga sa sedamdeset šest posto, dok su cipar-

ski Turci sa šezdeset pet posto glasovali za plan. Međutim, plan je odbačen, kako zbog iskustava oblikovanih u sjećanjima obiju zajednica iz 1960. i njihove minimalne suradnje na razini elita, tako i zbog nesposobnosti međunarodne zajednice da ponudi poticaje za tu suradnju. Plan Ujedinjenih naroda posrnuo je i na elitnoj i na društvenoj razini. Plan je odbila velika većina političke elite ciparskih Grka, a potom i javnost na referendumu. Osim što je imao pogrešnu taktiku, njime se pokušalo, kroz referendumsko prebacivanje odgovornosti na sveukupnu javnost, prevladati nepopustljivost političkih elita. Ishod referenduma pokazao je da je takva taktika bila pogrešna, prije svega jer ustavni inženjeri nisu mogli osigurati prethodnu potporu obiju zajednica za svoj plan. Iako je međunarodni angažman propao, od tada ipak dolazi do popuštanja napetosti. Omogućena je sloboda kretanja po cijelome otoku, premda je Cipar i dalje jedan otok s dva sustava vlasti. Grčki dio postao je 2004. godine članicom Europske unije, čime je na određeni način legalizirana podjela otoka na dva dijela i gotovo dovršen raspad države. Stanje na Cipru možda najbolje oslikava rečenica bivšega predsjednika Glafkosa Cleridesa, „Zastava Republike Cipar najbolja je na svijetu, jedina je za koju nitko ne bi umro“ (Yakinthou, 2009). I zastava Cipra dio je konsocijacijskoga ustava te je svojom neutralnošću, oblikom cijeloga otoka s dvije maslinove grančice, koje simboliziraju mir između dviju otočnih zajednica, pokušala prikazati sklad između ciparskih Grka i ciparskih Turaka, koji još uvijek nije ostvaren.

ZAKLJUČAK

Ciparski primjer pokazuje neuspješan pokušaj primjene konsocijacijskoga modela demokracije. Razlozi neuspjeha, osim nepovoljna povijesnog i teorijskog konteksta, za razliku od kontekstualnih pogodnosti koje su omogućene dolaskom trećega vala demokratizacije, počevši od sedamdesetih pa sve do početka devedesetih godina prošloga stoljeća, kada su i politički i teorijski pravci bili skloni uspostavam konsenzusnih obrazaca, pronalaze se i u nepovoljnim unutarnjim i vanjskim čimbenicima. Najvažniji

nepovoljni unutarnji čimbenik koji je presudio njezinu neuspjehu leži u nemogućnost održanja konsocijacijskoga aranžmana suprotno volji jednoga ili više segmenata, u ovome slučaju većinske grčke zajednice, dok je vanjski nepovoljni čimbenik turska vojna invazija na Cipar. Upravo je pitanje prihvaćanja institucionalnih aranžmana dominantno kada je riječ o podijeljenim društvima. Iako se jedva dotiče u akademskoj literaturi, ono je jednako važno kao i pitanje funkcionalnosti u postizanju stabilnosti sustava vlasti. Teško je postići da institucije budu funkcionalne ako nisu prihvatljive. Oštećenju konsocijacijskoga modela na Cipru, osim njegova neradog prihvaćanja od grčke većine te inzistiranja turske manjine na vjernu pridržavanju svake konsocijacijske odredbe i pretjerivanju u korištenju veta, pogodovali su i nepostojanje nikakva ciparskog nacionalizma niti bilo koje druge prevladavajuće privrženosti koja bi imala suprotan učinak od grčkih i turskih nacionalizama. Oštećenju konsocijacijskoga modela uvelike je pogodovala i nejednakost segmenata, u kojemu su Turci bili brojčano i ekonomski inferiorni, te nepostojanje tradicije konsocijalizma uz teze o nametnutome ustavu. Unatoč prevladavajućim nepovoljnim čimbenicima, povoljni čimbenici za uspostavu i opstanak konsocijacije na Cipru izraženi su u izrazitim rascjepima između etničkih zajednica, populacijski i prostorno maloj zemlji te u visokoj razini političke homogenosti unutar pojedinih segmenata. U povoljne čimbenike spada i nepostojanje alternative za podijeljena društva osim podjele vlasti kroz konsocijacijska rješenja, koja nisu prepreka stabilnosti, vjerojatnije je da je suprotno.

LITERATURA

- Andeweg, R. B. (2000). „Consociational Democracy“. *Annual Review of Political Science*, 3, 509-536.
- Dahl, R. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.
- Deschouwer, K. (2012). *The Politics of Belgium: Governing a Divided Society*. London, New York: Palgrave Macmillan.
- Fitzmaurice, J. (1996). *The Politics of Belgium: A Unique Federalism*. London: C. Hurst and Co.

- Hannum, H. (1993). „Constitution of Cyprus 1960.“ Hannum, H. (ur.) *Documents on Autonomy and Minority Rights*. Boston, London: Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers, 555-589.
- Hitchens, C. (1997). *Hostage to History: Cyprus from the Ottomans to Kissinger*. London: Verso.
- Horowitz, D. L. (2000). „Constitutional Design: An Oxymoron?“. Shapiro, I., Macedo, S. (ur.) *Designing Democratic Institutions*. New York: Univeristiy Press, 253-284.
- Horowitz, L. D. (2002). „Constitutional Design: Proposals versus Processes. Reynolds“, A. (ur.) *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management and Democracy*. Oxford: Oxford University Press, 15-36.
- Kasapović, M. (2004). „Institucionalni dizajn – najkonjunktornija grana suvremene političke znanosti“. *Politička misao*, 41 (1), 102-114.
- Lijphart, A. (1969). „Consociational Democracy“. *World Politics*, 21 (2), 207-225.
- Lijphart, A. (1984). *Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries*. New Haven: Yale University Press.
- Lijphart, A. (1991). „Constitutional Choices for New Democracies“. *Journal of Democracy*, 2 (1), 72-84.
- Lijphart, A. (1992). *Demokracija u pluralnim društvima*. Zagreb: Globus.
- Lijphart, A. (1999). *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press.
- Lijphart, A. (2002). „The Wave of Power-Sharing Democracy“. Reynolds, A. (ur.) *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management and Democracy*. Oxford: University Press, 41-42.
- Lijphart, A. (2004). „Constitutional Design for Divided Societies“. *Journal of Democracy*, 15 (2), 96-109.
- Lijphart, A. (2008). *Thinking About Democracy: Power Sharing and Majority Rule in Theory and Practice*. Abingdon. Oxon: Routledge.
- Lijphart, A. (2012). *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press.
- Lijphart, A. (2014). *Modeli demokracije: Oblici i učinkovitost vlasti u trideset šest zemalja*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Linder, W. (1994). *Swiss Democracy, Possible Solutions to Conflict in Multicultural Societies*. London: Macmillan Press.
- Lipset, S. M., Rokkan, S. (1967). „Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments: An Introduction“. Lipset, S. M., Rokkan, S., Wallerstein, I. M. (ur.) *Party System and Voter Alignments; Cross-Narional Perspectives*. New York: The Free Press, 1-64.
- Loizides, A. (2018). „Arend Lijphart and Consociationalism in Cyprus“. Jakala, M., Kuzu, D., Qvortrup, M. (ur.) *Consociationalism and Power-Sharing in Europe: Arend Lijphart's Theory of Political Accommodation*. New York: Palgrave Macmillan, 155-176.
- McGarry, J., Loizides, N. (2015). „Power-sharing in a re-united Cyprus: Centripetal coalitions vs. proportional sequential coalitions“. *International Journal of Constitutional Law*, 13 (4), 847-872.
- Mill, J. S. (1991). *On Liberty and Other Essays*. New York: Oxford University Press.
- Moran, M. (2010). *Cyprus: A European Anomaly*. Istanbul: Istanbul Kültür University Publications.
- Obučina, V. (2015). „Turska politika prema Cipru“. *Političke analize*, 6 (22), 22-26.
- O'Leary, B. (2016). „Debating Partition“. Karl Cordell, K., Wolff S. (ur.) *The Routledge Handbook of Ethnic Conflict*, Second Edition, London, New York: Routledge, 138-154.
- Pavić, R. (1965). „Osobine i problemi Cipra: Prilog geopolitičkom poznavanju Mediterana“. *Politička misao*, 2 (2), 58-104.
- Rabushka, A., Shepsle, K. A. (2009). *Politics in Plural Societies*. New York: Pearson Longman.
- Schmidt, M. (2002). „Political performance and types of democracy: Findings from comparative studies“. *European Journal of Political Research*, 41 (1), 147-163.
- Senelle, R. (1989). „Constitutional reform in Belgium: from unitarism towards federalism“. Murray Forsyth (ur.), *Federalism and Nationalism*, New York: St. Martin's Press, 51-95.
- Solsten, E. (1993). *Cyprus: a country study, Federal Research Division*. Washington DC: Library of Congress.
- Taylor, R. (2009). *Consociational Theory: McGarry & O' Leary and Northern Ireland Conflict*. London: Routledge.
- Yakinthou, C. (2009). *Political Settlements in Divided Societies: Consociationalism and Cyprus*. New York: Palgrave Macmillan.

THE INFLUENCE OF THE MAJORITY SEGMENT ON THE FAILURE OF THE CONSOCIATIONAL ARRANGEMENT - THE CASE OF CYPRUS

ABSTRACT

The paper refers to the contribution to the literature on comparative democracy of Arend Lijphart with the division into majority and consensus democracies. Special attention is paid to his theory of consociationalism as its arrangements enable alleviating conflicts in deeply divided societies. As an example of the ineffectiveness of the application of this pattern of democracy and confirmation of Horowitz's position that the consociational arrangement is unmotivational for the leaders of the majority communities, the case of Cyprus is presented. The paper analyses the impassable starting points for achieving a balance in the division of power between the dominant preferences of Greek Cypriots for a single state and Turkish Cypriots for recognizing separate political entities. It is concluded that the collapse of consociational settings was determined by the unfavourable balance of power between the segments, with the inability of international actors to achieve effective incentives for cooperation between the two divided communities.

Keywords: consociational democracy, Cyprus, multiethnic society, diversity management.